

ERCIYES

KAYSERİ HALKEVİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

30 Ağustos

Terbiyecileri düşündüren bir mesele

Gelişi güzel düşünceler

Analık

Vedâ

Dilimiz (Şiir)

Hayatı sev (Şiir)

Kayseride çıkan gazeteler

Kayseri ağzı kelimeler

Dumlupınar şehitlerine (Şiir)

İhtar (Şiir)

M. Âkif hayatı ve eserleri

Özür ve Hezir (Şiir)

Munzur efsanesi

Kayseri bağları ve bağcılığı

Sıtına yeryüzünden kovulabilir mi ?

Padişahın en küçük oğluna (Şiir)

Kunduracı arkadaş

Şahsi davâ nedir ?

Gülâbi köyü

Türk geliyor (Şiir)

Küçük istasyon (Hikâye)

Reşat OĞUZ

Raşit BENER

Cemil Sena ONGUN

Dr. Etem SEÇKİN

Necmi NURETTİN

Ferdi FAHİR

Necmi NURETTİN

Ali Rıza ÖNDER

Kâzım ÖZYEDEKÇİ

Rıza Polat ÖZTÜRK

Celâl SILAY

İ. Zeki BURDURLU

Şerife SOYKAN

Ali Rıza ÖNDER

Ferdi FAHİR

M. Hicri ÖZGÜNEŞ

İ. Zeki BURDURLU

K. Ö.

Rıza SEMBOL

Fikret GEZGİN

F. KAVAFİOĞLU

Erhon BENER

YIL : 3 -1945

SAYI : 31 - 32

Evimizin Ağustos - Eylül Ayları Çalışma Raporu

1 — 7-VIII-1945 tarihinde şehrimizde misafir olarak bulunan Yozgat ilkokul öğretmenleri şerefine şehir kulübünde 50 kişilik bir çav verilmiştir.

2 — 19-20-VIII-1945 tarihlerinde temsil kolunun hazırladığı (Baburşahın Seccadesi) piyesi muvaffakiyetle temsil edilmiş ve o gün Güzel Sanatlar Kolunun sazçıları da iştirak ederek milli türküler çalmak suretile programı zenginleştirmişlerdir.

3 — 5-IV-1945 tarihinde Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi asistanlarından Mehmet Tuğrul tarafından (Türk Masalları) mevzulu bir konferans verilmiş ve konferansı şiddetle alkışlanmıştır.

4 — 22-IX-1945 tarihinde bu yılın ilk aile toplantısı yapılmış samimi bir hava içerisinde devam eden toplantı geç vakte kadar sürmüştür.

5 — 24-IX-1945 tarihinde şehrimizde ilk defa kurulan Veremle Mücadele Cemiyeti ilk toplantısını salonumuzda yapmıştır.

6 — 26-IX-1945 tarihinde Dil Bayramı münasebetile saat 21 de bir toplantı yapılmış ve söz alan hatipler bu günün değerini anlatmışlardır.

7 — 29-30-IX-1945 tarihlerinde temsil kolunun hazırladığı (Akıl Taciri) piyesi muvaffakiyetle tem-

sil edilmiş ve salonu doldurur davetliler genç amatörleri alkışlamışlardır. Güzel Sanatlar kolunun çaldığı milli ve alafıranga havalar zevkle dinlenmiştir.

8 — Evvelce açıldığını yazdığımız fizik, kimya, fransızca, almanca ve matematik kurslara sona ermiş ve 250 öğrenci bu kullardan faydalanmıştır.

9 — Bu iki ay içerisinde 8 defa sinema salonumuzda Talas Amerikan Ortaokul Müdürü Nilson tarafından faydalı filimler gösterilmiştir.

İmtiyaz Sahibi
Raşit Bener

Yazı İşleri Müdürü
Kâzım Özyedekçi

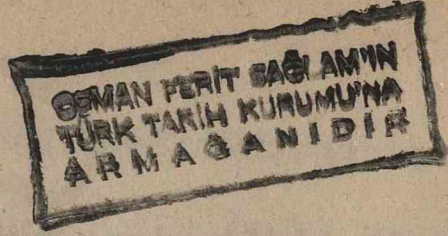
Yıl : 3 Sayı : 31-32

Yıllığı : 180 Kuruş
6 Aylığı : 90 »

Değerli Yazılara sayfelerimiz
açıktır.

Basılmıyan yazılar
geri verilmez.

Basıldığı Yer:
SÜMER MATBAASI - KAYSERİ

ERCİYES

YIL : 3

Ağustos — Eylül

SAYI : 31-32

30 Ağustos

1922 yılının Otuz Ağustos sabahı, Türk mukadderatının aydınlık bir istikbale girişidir.

Bu günde, Dumlupınar'ın haşmet ve ululuk ifade eden kahramanlığından Türk varlığı için yeni bir hayat doğmuştur : İstiklale, hakka ve toprak bütünlüğüne dayanan coşkun ve mesut bir hayat.

Otuz Ağustos, Türk varlığına saplanmak istenen hiyanet kılıcının düşmanların fena niyet ve kararlarının üzerinde kırıldığı bir gündür. Ve bu günde, Türk Milletinde gizli olan sonsuz istiklâl aşkının destani heyecanı gizlidir.

Harplerden yorgun düşürülmüş

Reşat Oğuz

ve milli menfaatleri düşmana satılmak üzere bulunmuş olan Türk

Milleti, istiklâl mücadelesinde, yalnız kendi hak ve hürriyetlerine dayanarak, vatan için nefer yaratmak kudretinde olduğunu Başkumandanlık meydan muharebesinde göstermiştir.

O günü yaratanlara karşı duyduğumuz ebedi minneti tekrarlamanın ulvi heyecanı içindeyiz.

Feragat ve fedakârlığın sınır tanımaz coşkunluğu ile toprağına ve hürriyetine sarılan Türk Milleti, yirmi üç yıl evvel gösterdiği istiklâl kahramanlığını, vatan ve hürriyet meseleleri mevzubahis olduğu her ana davada, tekrar göstermeğe hazır bulunmaktadır.

Terbiyecilerle Ahlâkçıları Düşündüren Ve Yoran Bir Mes'ele

Tabiatı inceleyenlerin dikkat nazarlarını çeken en önemli varlıklar, şüphesizki başda insanlardır. Dünya yüzünde en geniş ölçüde rol oynayan insanlar ilksel zamanlarda kendileriyle meşgul olmaya vakit bulamamışlarsada gün geçtikçe içlerinden yetişen mütefekkirler ve bilginler yavaş yavaş bizzat insanı gözden geçirmeye ve kendisinin ne olduğunu öğrenmeye başlamış ve bu yolda hayli şeyler elde etmeye muvaffak olmuştur.

Yalnız henüz başaramadığı işler ve önemli sırlar arasında, insanın yaratılıştaki karakterini terbiyecilerin değiştirememiş olması gelmektedir.

Filhakika ikiz, üçüz, beşiz şu veya bu ailelerden iki üç beş yavru alınsa bunlar bütün büyük bir hassasiyet, ihtimam, ve dikkatle, aynı muhitte, aynı mürebbi aynı şartlar altında yetiştirilseler, ırkları, kanları, familyaları da bir olsa.... Hülâsa her bakımdan hiç bir itiraza mahal kalmamak şartıyla, bu yavruların kemale gelmeleri temin edilse ve yapılsa nasıl bir netice elde edilmiş olur?!

Şüphesiz birden bire akla gelen

Raşit Benet

şey ve cevap: "Herisi de aynı karakterde ve aynı bilgi de olur!," dan ibaret kalır!... Fakat ne yazık

ki öyle olmuyor..! Bunlardan kimisi materyal, kimisi trajedik, kimisi tembel, kimisi de çalışkan v . s . . . çıkıyor.. Ve böylelikle hiç de ummadığımız ve tamamen birbirinden ayrı tipler olarak görünüyorlar! Ve işte bu hal bütün terbiyecilerin fikirlerini alt üst ediyor:

Acaba bunun sebebi ne olsa gerektir? Sebebi açıktır. [yaratılış = hilkat!], hayvanlar nasılsa "sevki tabii," denilen bir tesir altında yürüyorlarsa insanlar da yaratılışlarının, yani ruhlarının, tabii karakterlerinin tesiri altında bulunmakta, ve terbiye sistemlerinin rolü bu hususta pek az müessir olmaktadır.

Hatta bazan, terbiye sistemlerinin; küçükten itibaren alınmış görenek ve gelenekleri bile değiştiremeyecek kadar âciz kaldığı maalesef görünmektedir! Bu bakımdan çocukların inkişafı işinde her türlü mesuliyeti öğretmende veya mürebbide aramamak ve önemli bir miktarını da çocuğun yaratılışında aramak daha doğru olur! Taki terbiyeciler ve ahlâkçılar ve biyolojistler bu derde çare buluncaya kadar(!)...

Gelişigüzel Düşünceler

Cemil Sena ONGUN

I

Büyük adamlar hiçbir engel dinlemeyen seller gibidirler. Yıksalar da bunların bıraktıkları kum ve balçık, bereketli ürünlere yataklık yaparlar.

II

Birgün fazilet yoksullarının emri altına girerim korkusuyla, bu çeşit insanlara saygı duymak ; onları sırtımızda taşımak için staj yapmak demektir.

III

İhtiyaç yangınının dumanları arasında, muhtaç olduğumuz şeylerin iyi ve kötüsü fark olunamaz.

IV

Kanaat, daha çoğundan ve daha iyisinden vazgeçmek demektir. Boş ile sarhoş olanları, yokluğu varlık gibi gösteren bir rüyaya dalmış sayınız.

V

Güneşin altında köpürerek akan nehir, ne kadar bulanık ve korkunçtur. Halbuki, aynı güneşin altında şebnemler ne güzel parıldarlar. Bu, yıkıcılıkta ve kötülükte ileri olanlarla, alçak gönüllü iyilerin halini gösteren ne canlı bir semboldür!

VI

Bir kötüyü iyi yapabilmek için, iyilerin kötülerle birleşmesi lâzımdır. Bu suretle ya bir iyiyi kaybederiz ; veyahut birçok kötülerini iyi yaparız ki, bunun ikisi de kârdır.

VII

Her asırda binlerce ahlâkçı insanlara doğru yolu öğretmeye çalıştı. Fakat pek az insan kendi eksikliğini farkedenden dostun ihtarına dayanamadığı için, iyilik bir patikada, kötülük ise bir şosada yolunda devam etmektedir.

VIII

Bir felâket veya sefalet içinde olanlar, rastladıkları herşeyi kendi acılarının suçlusu görürler. Bazı sefil insanların merhamete lâyık görülmemeleri, onların bu zâfını fark etmemizdir.

IX

Sihhat ve kudretten mahrum olan birçok insan vardır ki, bunlara malik olandan daha çok uzun ve mes'ut olarak yaşar giderler. İnsanı kaderci yapan, tabiatın bu çeşit mucizeleridir.

X

Büyük ve yüksek sanılan bazı adamların kalbi de, dağ tepeleri gibi, taştandır. Omların üzerinde, gölge verecek bir fidan çıkacak diye boşuna bekleyip durmayınız.

XI

İnsanların çok defa çocukluğa imrenmeleri, yenibaştan daha uzun bir ömür sürmek içindir. Yoksa büyüklerin hasret çektikleri çocuk, kendi saadetinden de haberi olmayan bir zavallıdır.

XII

İnsan, sefalet ve mahrumiyete katlanabilecek bir iradeye malik olduğu halde, servet ve refahın daha azına tahammül etmek iktidarından mahrumdur.

XIII

Bir ülküye bağlananlardan ziyade bağlanmış gibi görünenlerin daha ileri gittiğine hayret etmemelidir. Bilirsiniz ki aşıllı ağaçların meyvası, aşısızlarınkinden lezzetlidir.

XIV

Her yaptığımız suç, alnımıza yazılmış olsaydı, ya hepimiz birbirimize benziyecek veya biçbirimiz yekdiğerimizi tanımayacaktık.

XV

Bazı düşünce, sevgi ve ülküler vardır ki, arkasından koşan adamın başına belâ olur. Ben bir tanrı keykelinin kendisine ibadet eden adamın üstüne yıkıldığını görmüştüm.

XVI

Cesaretin en büyüğü söyleyebilmektir. Namuslu insanların en büyüğü de dinliyeabilen olduğu gibi.

21 Ekim, sayım günü, muhakkak ki Türklüğün milli birliğine en güzel bir belge teşkil edecek tarihi günlere birisidir. O gün bütün yurttaki insanlar, ya saymak veya sayılmak için milli bir ödev almış bulunacaklardır.

ANALIK

Analık, bu kutsal kelime, evet bu derin varlığın azamet ve, satvetini, zevk ve neş-

Dr. Etem Seçkin

Türk evlâdını doğuran o gürbüz vücutlu sağlam kollu, baeaklı analarımız, sağlık koruyucu

yuva görmeyen, işitmiyen mürani anacıklarımızın ne kadar korku geçirdiklerini düşünmek bile bu günkü insanların tüylerini ürper-tir. Bellidir ki, doğum beldekleri başlayınca ananın iyiliğine, kötü-lüğüne esen bu fırtınadan kurtul-mak zorluğu karşısında artık bu fizyoloziyai olayda duruş, gerile-yiş olamaz Bütün analık buna şahit oldukları içindir ki, hafif ağrı-ları takip eden şiddetli ağrılar kı-sa bir sevinçle karışık derin izdi-rap düşüncelerle üzülen kadere bağlanmaktan başka çare yok idi. Ümitsizlikle karışık üzüntü içinde cıvılcılamak pek korkunç bir gös-teridir. Gerçi, ağrısız doğum olmaz ise de ananın bu gibi hayatsel güç-lük ve acılarını bu günkü doğum bilgisinin ilerlemesiyle kesin ola-rak güven verebilmektedir. Bu aci-ları kısmen küçültmek ve icabında çabuklukla doğumu yapmak imkân dahilinde olup, hastahaneler, do-ğum evleri bu izdirapları önleye-cek kadın sağlık yuvalarıdır. İşte bu zahmetlere katlanan, bizleri büyüten her şeyimizi düşünen ana-larımızı çok severiz. Bunlara say-gılarımız hep ana oldukları için-dir. Ohalde kadınlığını bilen, milli ve sosyal ödevini gören her kadın aile çiçeği demilebilir. Kadın müş-kulâtla doğurur, lohusalık devrinde

çevrenin neşeli alkışları ve mavi, kırmızı kordelâlar arasında yatar, ara sıra temiz fensel sağlık veren bir beşikten yükselen bir çocuk sesi ana için ne kadar güzel bir ses, ne tatlı bir manzara unutulmaz bir hatıra teşkil etmez mi? Ana olmak, çocuk büyütmek beşeriyete faydalı bir şekle getirmek için çalışan her kadına saygı değer ve o sürel alkışlanır. Kadın yalnız çocuklarımızın değil, hepimizin anası, vatanın öz ninesi, hayatı ve kanıdır. Tabiat, erkeklerden kısınıp kadına yüklediği bu ağır şerefli ödevin önemini bilenler bu kişisel ödevlerine karşılık bütün beşeriyet yardımcı olmalıdır. Hükümetimiz pek çok sağlık kurumları açıp nüfus siyasetine önem vermiştir. Bu düşünce ile her ilde sırf bu zümrenin fedakârlıklarına karşı muazzam doğum evleri ile yavrularına da bu yuvalarda hayat kazandırılmaktadır. Bütün hastahanelerimizde küçük, büyük kadın servisleri yaşıyor. Bu ilmi şubeler kadınlık için derin bir teselli ve sağlık kaynağıdır.

Büyük kazalarda bu gibi sağlık yuvaları kurulacağını duymakla çok sevinmekteyiz. Bu suretle ileriye güvenimiz artmaktadır. Halkevlerimiz de sağlığı gösteren sinamalar terbiye reklâmları ve afişlerle do-

lu öğütleri görmekle halkımızın sağlık bilgileri artıyor. Bellidir ki, orduyu dolduran analardır, nüfusu yükseltecek yine bunlardır. Nüfusu çoğalan uluslar alanında sürel üstün bulunuyorlar. İşte bu devrimlerde hep kadınlığın büyük rolü vardır. Büyük devletlerin kadınları prensesleri, aydın, orta, fakir tüm kadınlık sıhhi kurumlarda bilhassa doğum evlerinde doğurmağı bir şeref biliyorlar. Bu günkü evlerimiz hali hepimizce belli olup karanlık, rutubet içindedir. Burarlarda doğum yapanlar hastalanır, kısır kalırlar. Kadın doğurunca her şey sona erdi zannedilir, mesele hal oldu, dava bitti gibi itikatlar kafamızda yer etmiştir. Hayati mesele hukukî mesele değildir, hayatın maddesi, faslı, babı bendi yoktur. Bazen küçük bir sivilce insanın ölümüne sebep olur. Her yara bakılmağı ve pansumana muhtaçtır. Gebelik, lohusalık döşeginin de okadar üzüntülü ve öldürücü olduğunu hatırlamak ve çok hassas olmak lazımdır. Bir kadının çocuğunun ölümünü vukuflla düşünürsek çok acı duymalıyız Bu kıymetli organların ordular vücûde getirdiğini hatırlarsak el birliği ile bu zümrenin sağlıklarıyla hepimiz ilgilenmeliyiz.

Fırtınadan Sonra

No. 35

VEDA

Hâtıraların sana acı acı veda edişini sezerken allahaismarladık demeden gideceğim ben.

Dün, veda a hazırlanmıştır; ve bugün henüz ona kanmamıştır.

(Gönül) tahtın, şimdi hayal olan binbir (ahd) indan bana daha uzaktır...

Ve benim kara (baht) imsa, (Gönül) tahtından daha yakın.

Arzulara veda edişini görüşümden az fecidir; ayrılığımız bizim.

Senin olmayarak gitmek ve senin olarak dönmek bana zor gelmez sevgilim;

Güzün, yazdan ayrılışı, ve kışın bahara dönüşü gibi kavuşmak isterim sana tekrar ben çünkü.

Kendini (ayrı) lığın dinmez ızdıraplarıyla bulaşık görmediğin gün, yine benim olabilirsin sen;

Ayrılığın vücûda getirdiği heyecanlar, şimdiki durgun ve boş yüreğimde, (duygu) larım için birer kazançtırlar halbuki;

Ve ayrılığın husule getireceği heyecanlarsa ayrı birer kazanç...

Heyecanların gebeliğinden, (zevk) yavruları doğar. Onların oluşu doğuşundan daha evvel olur.

Bir türlü doğmıyan bir (heyecan) ı beklemek, istenen bir yere bir türlü gelmiyen kadını beklemek gibidir.

(Iztırapla) (zevk) in çifleşmesindendir, (heyacan) gebeliği sevgilim;

Onlara kandiğimi anlayabildiğim gün, ayrılığın vedasını sana fısıldayabilirim ben.

Henüz, sana allahaismarladık diyebilmek için kendimi hazır bulmuyorum nedense?

Ve kendimi, kendim için bulduğum vakitlerde, sana veda etmek istemiyorum nedense?

Necmi Nurettin Güngörmüş

Dilimiz

Kaplamıştı yabancı otlar gibi dilimi
Arapçası, farsçası Avrupa frenkçesi;
Uyuşturan bunlardı benim öz benliğimi
Varken dilde her sözün yerli güzel türkçesi..
Bir zamanlar dilimiz âdeta kaybolmuştu,
İlim dili arapça, yazma, farsça olmuştu.
Türkçe yazmak ayıptı, cehaletti, hataydı;
Onunla ozan söyler onun için kabaydı..
Uzun asır hep böyle devam etti bu inan,
Yine arapça yazdı kendini şair sanan..
İtibardan düşmedi çölün bu iki dili
Dinmeden şark yağmuru, akın etti garp seli..
Bu sefer de frenkçe sağnağı başlamıştı,
Köhne aşı az gibi bir de bu aşlamıştı.
Akıyordu durmadan yeni yeni terkipler,
Hamalıydı bu işin şairlerle edipler..
Nihayet öyle bir gün geldi ki bu gidişin
Tahammülü kalmadı hoş görmeye bu işin..
Her tehlikeyi gören baş bunu da sezinledi.
Topladı Kurultayı sözleri düzenledi.
Lâkin Tanrım kıkandı başarıcı Atamı
Kendi gibi yokluktan bir varlık yaratamı.
Çekip aldı yanına bıraktı öksüz bizi
Temizlerken bugünkü konuşma dilimizi..
Şükür yarı kalmadı devrimimin bu yönü,
Çünkü oldu Başbuğumuz Büyük İsmet İnönü..
Bu sefer de o aldı davamızı eline,
Karşı koydu yabanın yağmuruna seline..
Boyanırken cihanın rengi kızıl kanlara,
Sizsiniz kavuşturan bizi şen bayramlara;
Geçirtirken bayramla böyle Türk'ün gününü
Tanrım, sen uzun eyle İnönü'nün ömrünü...

Ferdi Fahir

Hayatı Sev

Evet yeter, yeter artık.. Şu bahta bir son ver;
Yaşanmamış gecenin bir hayatı var kim der?
Sürüp giden heyecan olmuyorsa sende elem,
Kurur yüzünde çabuk, ürperişlerindeki nem.
Nedir?.. Hayatı biraz sen de tat, kucakla, ara..
Bilinmeden yok olanlar gönül içinde var a?
Değişmeden yenilendin, ve çekmeden yaşadın;
Gezerdi hep yaşayanlar içinde sonra adın.
Büyür adam, küçücük ızdırapla bir anda,
Saadet önde, ümidin nedense arkanda -
Hayatın ölmeyen anında, ölmek istesene;
Az ömr içinde hüner, çok ömürdedir desene -
Nasıl füsunu belirmez gönülde her erişin?
Sezilmiyorsa gözünden, demek yok ürperişin.
Yolunda, sade hakikat; hayal üzer dilini;
İçinde zelzele, aşk üfledikçe kandilini.
Varılmamış heyecan, bir hayat için boş emek,
Bir ızdırapı hüner, ızdırapla tazelemek.
Dudaklarındaki arzu, dudaktan iğrensin;
Teması olmiyan öpmekte haz duyan sensin.
Doğunca bir yeni âlem gönül harâbesine;
Son olmiyan bir ömürdür mukadder öylesine.
Hayâta yepyeni gelmek o kâinat iledir;
Sevişmiyenler için ölmemekle, ölme nedir?
Bir intizar olur ömrün, sayınca günle ayı;
Yadırga gülmeyi, öğrenmedinse ağlamayı.
Uzaklaşırsan eğer bazı kendi kendinden,
Görürsün en iyi bir gözle aybı dünkinden.
Meşakkat, alnını yıllarca yıpratıp silecek,
Günün birinde içinden o âlem eksilecek.
Gurur, öğrenme ne boş; lâıyık olan yere in;
Yapar bir insanı en çok cihanda yaş bedbin.
Gelişme, göz yaşı ister; beşer haris emeğe;
Hayatı sev, onu tatmak ne hakkın istemeğe?

Necmi Nurettin GÜNGÖRMÜŞ

Kayseride Çıkmış Olan Gazete ve Dergiler Hakkında

III

Ali Rıza ÖNDER

Misaki milli (gazete) : Bu gazete ilk önce "Misaki milli," adile daha sonra kısaca "Misak," adile çıkmıştır. Birinci safhaya ait elde ettiğim ilk iki nüshadan birisi, 17 Nisan 339 Pazartesi tarih ve ikinci sene 342 sayılı; diğeri ise 27 Haziran 339 tarih ve ikinci sene 391 sayılıdır. Liva matbaasında basılmıştır. İki büyük sayfa (tek yaprak) dan ve her sayfa beşer sütundan ibarettir. İmtiyaz sahibi, dava vekili Necmettin mes'ul müdürü Osman ve tahrir müdürü Nurullah Sami beylerdir. Günlük gazete olarak yayınlanmıştır. "Yalnız cuma günleri neşrolunmaz," kaydı vardır. Nüshası beş kuruştur. Başlık altında, "Müdafaai Hukuk Cemiyetinin hey'eti merkeziyesinin mürevvic-i efkârıdır." cümlesi vardır.

Misaki milli, milli mücadele günlerinin "İradei milliye,"si gibi tam bir milli ruhla çıkmış ve zamanın en önemli bir olayını kendisine ad olarak seçmiştir. 1348 (1922) de çıkmaya başlayan bu gazetede güzel yazılar vardır. 343 inci sayı da "Doğu," imzalı ve "Mekteplerde manzumecilik," başlıklı bir yazı ile Faruk Nafiz'in "Talas Bağlarında," başlıklı şiiri bilhassa göze çarpmaktadır.

"Misak," adile çıkan ikinci safhaya ait sayıların hemen hepsini B. Reşat Çivicioğlu'nda bulmak ve incelemek mümkün oldu. Bu safha-

da mesul müdür Nefyittin. imtiyaz sahibi Gözübüyükzade Sabi'tir. Misakin gördüğümüz en eski sayısı 18 Şubat 340 Pazartesi tarih ve birinci sene 83 numaralıdır. Anlaşıyor ki bunu, Misaki milli'den ayrı bir gazete saymışlar. Nüsha ve yıl numaralarını yeniden başlatmışlar. Baş tarafında "Halk fırkasının mürevvici efkârı olup pazartesi ve perşembe sabahları neşrolunur. Türk gazetesidir," kaydı bulunduğuna göre günlük vasfını da kaybederek haftada iki defa çıkmaya başlamıştır. Nüshası üç kuruştur. Başyazılar Halis Zeki imzasını taşımaktadır. Misak, 1925 te "Kayseri," gazetesi yeniden çıkmaya başladığı zamanlara kadar yayınlanmıştır.

"Günün eğlenceleri," adlı ve "Hamza ağa," imzalı köşeler "Kayseri,"de olduğu gibi "Misak,"ta da vardır. Hikemi sözler başlığı altında bazı vecizeler toplu olarak bir kısım nüshalarda neşrolunmaktadır.

"Günün eğlenceleri," sütunundaki fıkralardan bir misal (24 Şubat/34 pazartesi tarih ve 85 sayılı Misak'tan):

"Tadilat o şekilde ise : Mabat kanununun tadilatı hakikaten gazetelerde görülen şekilde takarrür ederse uzun boyun yolculuklara, hapis ve ta'ziplere tahammül olunmadığından gazetemizde en çok bahsedeceğimiz hususat; 1) Ahvali

Folklor Köşesi :

Kayseri Ağzı Kelimeler Üzerinde Araştırmalar

VI

Kâzım ÖZYEDEKÇİ

D

(Geçen sayıdan devam)

1 - Dabaz :	Ciltte kırmızı lekeler hasıl eden bir hastalık (kurdeşen)	8 - Debiyak :	Temin biraz önce
2 - Dağdağan :	Dağlarda yetişen çitlembik gibi bir ağaç	9 - Değirme :	(Temre'den galat) oiltte dairevi şekilde meydana gelen ekzama, yara
3 - Dambura :	T harfi şeklinde ince zar kanatlı bir böcek	10 - Delirce :	Atmaca,
4 - Damlama :	Olgunlaşan meyvenin ağaçtan ilk düşeni, hamı kesilen sıranın asılı torbadan süzüleni	11 - Demirdelen :	Kurşunî renkli, sivri gagalı bir kuş
5 - Danıska :	En mükemmel	12 - Derdikmek :	İçlenmek
6 - Darısı :	Temenni makamında aynisi, böylesi yerinde kullanılır.	13 - Depik :	Tekme
7 - Dazdaz :	Çocukların iştirakle yaptıkları ve baharın damlarda yedikleri yemek	14 - Dibelik :	Sonuna kadar temennisi yerinde kullanılır.
havaie, 2) Jandarma ve polis vukuatı, 3) vefiyat, 4) Vekâletlerden vukubulan tebligat, 5) Büyüklere dua, 6) küçüklere nasihat, 7) Semavi afetler, 8) Belediyece tecziye edilen esnaf miktarı, 9) Banka ve icra ilânları, 10) Taze mal getiren mağaza ve ticarethaneler, 11) Hasan kuvvet şurubunun ve balık yağlarının faydaları, 12) Kimseye dokunmayan atasözleri, 13) Sinema ilânları, 14) Her türlü alayış ve sıtayışlar, olacaktır. Hamzaağa,	15 - Diğdirmek :	Ayaküstü işemek, suyun bir kaptan o şekilde akması	
	16 - Dirgen (1) :	Harman karıştırmak için kullanılan iki parmaklı, uzun saplı bir çiftçi aleti.	
	17 - Dirmit :	Kayseri çevresine mahsus siyah bir üzüm	
	18 - Dişemek :	Küçük çocuğun diş çıkarması	
	19 - Dişindirik :	Hayvanlara yularlarından yapılan iğreti gem	

(1) Lûgat : Dirgen : Harman savurmya mahsus büyük yaba

- 20 - Diya : İste (işaret etmek için)
- 21 - Diyrek : Örselenerek tazeliğini ve diriliğini kaybetmemiş
- 22 - Dıdık : Çehre, yüz
- 23 - Dımık : Çocukların meşhur oyuncacı aşık, bunların kenarı
- 24 - Dımıkçı : Hasis, cimri
- 25 - Dingıra : Saz bağlama
- 26 - Dırmık : Ekin döküntüsü toplamak için çiftçilerin, tarhları düzlemek için bahçıvanların kullandığı dişli bir alet
- 27 - Dırmıkçı : Dilenci, toplayıcı, devşirici
- 28 - Doğa : Çocukların oyuncacı aşığın üst düz tarafı
- 29 - Dolaz : Bulamaç, koyu un çorbası,
- 30 - Domuşmak : Küşmek
- 31 - Dögelli : Dayanıklı sağlam
- 32 - Dölek (2) : Doğru, düz (yer ve yol için)
- 33 - Dömelti : Rüye engel olan yuvarlak şekildeki yığın
- 34 - Dönümsüz : Beceriksiz, maharetli
- 35 - Dulda : Gölge, kuytu
- 36 - Duldalanmak : Gölgelemek
- 37 - Duldalık : Gölge
- 38 - Dölek : (Dölekten galat olsa gerek) topacık ufak kavun
- 39 - Dûdi : Ağzı kırık keser
- 40 - Dûdiç : Sarmısak dögeci sapı
- 41 - Duluk : Şakak
- 42 - Dügücük : Bulgurun çok ufağı, elentisi
- 43 - Düllümdüdü : Şöğütten yapılan düdü
- 44 - Dümübük : Pederasların cinsî münasebette bulunduğu kimse
- 45 - Dürtmece : Çekirdeği dürtülerek çıkarılıp kurutulan kayısı
- 46 - Düzen : Gelin elbisesi

(2) Lûgat : Dölek : Kavun ve karpuz keleş, tekerleğin merkezindeki ağırşak, yumru olan herşey.

Dumlupınar Şehitlerine

Selâm, ebediyetin öz bağrında yatanlar,
Selâm, son tarihimi son kanla yaratanlar !..
Alnımızda minnetin incileşen terleri
Selâm, eşsiz bir cengin anı, şanlı erleri !..
Siz açtınız yolunu ilk hedef Akdenizin,
Üstündeyiz şimdi biz son hedef olan izin.
Rengini sizden alan albayrak başımızda,
Hürriyetin hilâli çizili kaşımızda...
Açtığınız yoldayız bütün yurt bölüm bölüm,
Bizim de parolamız " ya İstiklâl ya ölüm !.. "
Selâm ebediyetin öz bağrında yatanlar,
Selâm, son tarihimi son kanla yaratanlar !..

Rıza Polat ÖZTÜRK

İHTAR

Alnımdaki çizgiler içinden fışkırıyor esefle
Vücudün kalabalıktan topladığı her günah,
Bir ayna ki daima yüzüme bakmaktadır ;
Şakî veya Allah !

İhmalin sürükletip gittiği siyah uçurumdan
Mazi, sıkılmış yumruklarla bakıyor,
Muhayyilemde gezen tanıdıklar elinde
Nedametler ayaklanıyor !.

Hâlâ sızlıyor hafızamda kalan boşluğu intizarın,
Durduğum her lâhzanın sabrile büyüyerek..
Fena kullandığını vücut intikam alıyor,
" Halî,, ni kin ve şehvetle yiyerek !

Hâlâ yatıyor çehremi buruşukları içinde
Saklanan çirkinliği pişmanlığın.
İhtiyar ayaklarına soluyarak akıl
Bana ihtarını getiriyor insanlığın !

Celâl SILAY

Mehmet Âkif Hayatı ve Eserleri [1]

İbrahim Zeki BURDURLU

Mehmet Âkifi'n ölümünden bu yana, değerli şairin lehinde ve aleyhinde sürüp giden tartışmaların sonu henüz kesilmiş değildir. Bu tartışmaları vesikalaştıran kitap ve broşürlerin sayısı haylice artmıştır. Bunlar aynı zamanda, şairin hayatı, eserleri ve edebî durumu hakkında da bilgi vermişlerdir. Türk halkı arasında büyük bir çoğunluğun benimseyip sevdiği Mehmet Âkif, gerçekten bir imam bir ülkü şairidir. Şiirlerini sadece bir inanış üzerinde yazıp, din, vatan, türklük konularını aydınlık bir şuurla işlemiştir. İnanışın yenisi, eskisi, olmadığı gibi, her şahıs için kutlu bir zevki ve bir yaratma usareside vardır. İnanılan şeyin de inanan tarafından eser haline getirilmesi ve bu uğurda didişerek ülküsü yolunda günlerini geçirmesi ideal insan yaşayışının iyi bir örneğidir. Bu cepheden başlayarak tam bir tarafsızlıkla eserini yazan Fevziye Abdullah Tansel, bu eserinde iyi bir başarı kazanmıştır. Âkifi tamamiyle okuyarak ve hakkında yazılanları araştırarak ona dair, tarafsız görüşle eser yazabilmek elbette iyi bir edebiyat tarihi çalışması işidir. "Kitabımı yazarken dayandığım, esas Âkifin, eserleridir. Manzum mensur bütün yazılarını kronolojik tasnife tabi tuttum, o zamana kadar, hayatının muhtelif safhaları

hakkında dağınık, birbirine bağlanmayan malûmata sahiptim, yaptığım tasnif ise, Âkif'i bütün olarak tanıtmak imkânını veriyordu. Bu yolda ilerledikçe şairimizin, pek silik, ehemmiyetsiz resmî hayatının arkasında gizlenmiş siyasi ve manevî hayatı hakiki şahsiyeti belir-meye başladı. (Önsöz sa: 3) diyen Fevziye Abdullah, Âkif'i şöyle tanıyor: "Denilebilirki, hiç bir şairin eseri, manevî hayatını bu kadar canlı olarak aksettiremez. Beni, Âkif hakkında monografi yazmaya sevkeden sebeplerden biri de bu oldu. Eserlerinin kronolojik tasnifine dayanarak yaptığım tetkikler, hakkındaki dağınık bilgimin tertibine yol açtığı gibi, evvelce edindiğim intibalardan da uzaklaştırdı. Tarafsız kalmıya çalışarak yazdığım bu kitabımı okumak lütfunda bulunanlar, Âkif'i şimdiye kadar gösterildiği gibi, hiç bir inkilâbı benimsemeyen bir mutaassıp veya peygamber seviyesine yükselten mukaddes bir varlık değil idealist bir insan örneği olarak tanıyacaktır. Vardığım netice, bütün hayatını ve eserlerini gençliğindenberi bağlandığı islâm idealinin tahakkuku için siyasi mücadelelere hasreden romantik, idealist bir şahsiyet olduğudur. Onu ayakta tutan da-bağlandığı gayene olursa olsun-eserleriyle idealist bir insan ruhunu bütün tezahürleriyle temsil

etmesidir. (Önsöz sa: 5)

Âkif'i okuduğum zaman ben de böyle bir neticeye varmış, bu imam sahibi idealist adam üzerinde düşünmeye başlamıştım. Fevziye Abdullah'ın değerli kitabının bu fikirleri bana bir arkadaş oldu. Sadece bir imam için eserler yazan ve bu imanını bir basit düşünce seviyesinde bırakmıyarak onu tabii bir bilgi yüksekliğine eristiren Âkif, tartışmalarda ne beri tarafın ne de öbür tarafın kabul ettiği insan değildir. Âkif bir idealisttir, bir iman şairidir.

Fevziye Abdullah'ın eserini gözden geçirelim: Kitap üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerde muhtelif paragraflara bölünerek fikrin tam bir şekilde sonuçlanmasına yardım etmişlerdir. Yazar ilk olarak Mehmet Âkif'in hayatı ve eserini gözden geçiriyor. Mehmet Âkifin sanatını iyi bir gözle görebilmek ve doğruya yakın bir hüküm verebilmek için elbette hayatını en ince teferruatına kadar bilmek gerektir. Hayatı ile yürüten "Safahat", onun günleri, ayları, yılları ile içicedir. Bu özelliği gözönüne alan Fevziye Abdullah, eserlerini de bu bölümde hayatı ile birlikte incelemeye devam etmiştir. (Muhiti ve şiirleri, Edebi şahsiyetinin Teşekkülü) ve sırasıyla safahatın tahlili, bıraktığı yankılar bu yankıların edebiyat âlemindeki baskısı tartışmalar ve gene bu arada eserleriyle birlikte Âkif'in hayatı bir tarih sırası gelişmesiyle devam ediyor.

Mehmet Âkif'in ömrü, insanı ya bedbin edecek yahutta iyimser lige düşürecek yıllar içinde geçmiştir. İdarî mekanizmanın çabuk çabuk değişmesi, ertesi günün ne olacağının bilinmediği günlerin

hep şakınlıkla geçen saatleri, istiklâl savaşının başlamasıyla umut ışıklarının biraz olsun seçilmesi Fevziye Abdullah, bütün safahatı sosyol hayatın edebî ve siyasi belirtileriyle mütalea ediyor. Âkifin, tamamiyle sosyal hayatımızı anlatan ve bu anlatmadan doğan iman kudretini gene cemiyetin iyi olması yolunda harcıyor. Bu özellikten başlayarak, hususî tahsilini, Muallim Naciye, Garp Edebiyatına, Acem Edebiyatına temayülü, Abdülhak Hamit tesiriyle yazdığı şiirler sırasıyla gözden geçiriliyor.

Yazar bu incelemeleri yaptıktan sonra gözlerini safahata çeviriyor. Birinci safahattaki içtimai hikâyeleri, kendi hayatından alınma hikâyeleri, kendi hayatından alınma hikâyeleri tetkik ediyor. İslâm birliği mefkûresi Âkif'in ömrünü harcadığı bir iman yoludur. Bu birliğe erişmek düşüncesinin verdiği haz veya sosyal olayların buna engel olması ihtimalinin verdiği düşünce şairi yıllarca oyalamıştır. Fakat bu yolda yazmaktan (manzum - mensur) geri durmamıştır. Halka yolların iyisini göstermek için yazdığı II. inci Safahat (Süleymaniye Kürsüsünde) hakkında Fevziye Abdullah: (Mehmet Âkif'in Süleymaniye kürsüsünde verdiği, ele aldığı içtimai ve siyasi meseleler yalnız memleketimize ait değildir; eserin belkemiğini pan-islâmizm'in tahakkuku için baş vurulması lüzumlu siyasi bir mesele teşkil ediyor. Bu islâm memleketleri arasında en kuvvetli bulunan Türkiyenin, bu idealin tahakkuku için önyak olmasıdır. Mehmet Âkif'in bu eseri, panislâmizmin siyasi esasını teşkil eden, garb medeniyet âlemine karşı, islâm ülkelerinin birleştirilmesi fikrini yay-

mak gayesiyle yazılmıştır.) (Sa: 68) diyor. III. üncü Safahat (Hakkın Sesleri) hadislerin tefsiridir. Yazar, bunu da tahlil ederken eserin özelliğini bir çok kısımlarda toplamış ve Mehmet Âkif'in gayesini sıra ile çizmiştir. IV. üncü Safahat (Fatih Kürsüsündedir.) Eserde müdafa eden esas fikirleri halkı say'e teşvik, tevekküle boyun eğmekten, meskenetten kurtarmak, münevver sınıfa da garbten örnek alınması lâzım gelen zevk ve engelce değil, maarif olduğunu anlatmak teşkil ediyor.) (Sa: 77)

V. İnci Safahat (Hâtıralar) dan ibarettir. Muhtelif seyahatlerinin hâtıralarını gene aynı imam baskısı altında yazmıştır. (Mehmet Âkif 1918 de bedbinleşmeye başladı. Çünkü Arapların istiklâl mücadelesi boşa çıkmış, islâm âlemi çökmiye yüz tutmuştu. Bu âlemi ancak, islâmların, elbirliğiyle mücadeleleri kurtarabilecekti.) (Sa: 91) Akif'in bu bedbinliği istiklâl harbinin başlamasıyla erir gibi olmuştur. Nitekim harbin devam ettiği yıllarda yurt müdafaası için verdiği vaizler ve yayınladığı şairler bu ümidinin parıltılarıdır. Fakat onun mefkûresi tahakkuk etmiyor. Koyu imanını öyle yarıda kalması ve sabaha erişememesi üzerine (Leylâ man. zumesi bu gidişin ızdırabını anlatır) Leyli adlı şiirinde, idealinin bu sukutu karşısında ruhi buhranlar içindedir. Her yeri ıssız görüyor, aydınlatabilecek tek bir ışık bile yoktur; bunun yerine ebedi bir set yolunu kapıyor ve o, kendi kendinden bunalmaktadır.) (Sa: 105)

VI. İnci safahat (Asım) muhtelif konuları işliyen bir uzun şiirdir. Fevziye Abdullah, bunu da tahlil ettikten sonra en son parça hakkında şunları söylüyor; (Bu parça-

nın, bilhassa Çanakkale Şehitlerinin mezarını tasvir kısmı, Âkifin lirizm ilibarile en coşkun mısralarındır; Akif, bize, ihtişamlı bir şehit mezarı tasvir ediyor...) (Köse İmam, Asımın feragatli neslinde, milleti kurtuluşa eristirecek azim ve iman yanında, fazilet, bilgi de lâzımdır; bunlar kökü maziye indiği nisbette kuvvetlidir: Fazilet, islâm dininin eseslerinde mevcut olup uçsuz bucaksız maziye sahiptir; ilimde ise garbî örnek almalıyız) (Sa: 117)

Yazar bu tahlilden sonra Asımın uyandırdığı akisler üzerinde duruyor, yazılan yazı ve kitapları gözden geçiriyor. Artık Âkif inziva hayatında ve yolsizlerde Mısırdaki dolaşmaktadır. Bu hayat pek tabii olarak şiirlerinde esaslı değişmeler yapacaktır. Bu arada VII. İnci Safahatı (Gölgeler) görüyoruz. (Mehmet Âkif bu dini lirik şiirlerini, Mısırdaki, İstanbula dönmek veya dönmemek hususunda tereddütler geçirdiği, ikinci cihette karar vermiye temayül ettiği, arasına yese düşmekle beraber ümitlerini azimle kuvvetlendirdiği çalıştığı 1926 da yazdığı.) (Sa: 128) Mısırdaki diğer şiirlerin incelenmesinden sonra, Âkif'in son günleri ve İstanbul'a dönüşü, ölümü anlatılıyor.

Kitabın ikinci bölümü (Eserinin Edebi karakteridir. Fevziye Abdullah Tansel bu bölümde Âkif'in eserinin karakterini bir edebiyet tarihçisi zihniyetiyle inceliyor. Kronolojik tetkike, görüşün, edebi zevkin ve kudretli bilginin kudrete bu bölümde esas kıvamını almıştır. Önce şiirlerinin konusu ele alınmış (ilk önce hikemi, dini, garami mevzular yazan şairimiz, 1908 den sonra, içtimai mevzuda da eser ver-

miye, ele aldığı mevzuları hikâye tarzında ifadeye başlamıştır. Muhtelif içtimai meseleler, kendi hayatıyla alakalı vakalar, Muhammedî hayati ve yaşadığı zamanla halifeler ve Emeviler devri, şark ve garp memleketlerine ait seyahatler bu hikâyelere mevzu teşkil ediyor. Dini mevzudaki şiirlerinin bir kısmı, bu husustaki fikirlerini yaymak maksadiyle yazılmıştır: Bir kısmı ise bunlar gibi didactique mahiyette olmayıp dini his ve heyecanlarını bütün coşkuyla yaşatan dini lirik şiirlerdir. Şahsi mevzularda ise, pek az eser vermiş olup, bunların örneklerine, ancak, ilk ve son şiirleri arasında rastlarız.) (sa: 163)

Nazım tekniğe bahsinde (Vezin: Kullandığı basit vezinler, mürekkep vezinler, muhtelif vezinler; şekil: mesnevi, kıta, muhtelif şekiller) mütalea ediliyor ve hepsine yetecek kadar örnek veriliyor.

Dil ve tekâmülü bahsinde sadelik ve şiirlerinde sadeleştirme için yaptığı değişiklikler, örneklerle belirtiliyor.

Mehmet Âkif'in en belirli özelliğini teşkil eden ve şiirlerinin, şekil bakımından en açık ve beğenilir çeşnisi olan (muhavere) dilde sadeleştirmenin en önemli öncülerinden olmuştur. Bilhassa aruzun türkçe kelimelere tatbiki ve kelimelerin zincirlenmesindeki kıvraklık, yumşaklık, hoş gider bir hal alması ve halk dilinin olduğu gibi bu kalıplara yerleşmesi övülecek

bir özelliktir. Bunları ayrı ayrı belirten yazar, en son olarak Âkif hakkında yazılan eserlerin incelenmesine ve onların tenkidine geçiyor. Mehmet Âkif hakkındaki eserlerin hemen ekserisi, tartışmalarını sürüp gittiği zamanlarda yayınlanmıştır. Bunların tek tarafı tutanları olduğu gibi tamamıyla his tesirinin altında yazılanlar da vardır. Yazar bunları ve Âkif'in hayatı ve sanatından bahsedenleri kronolojik bir sıra ile gözden geçirerek hepsi hakkında ayrı ayrı hükümler veriyor. En bol ve zengin malzemeyi veren Eşref Edib'in eserini sayıyor. "Âkif'in Eserleri Hakkında Bibliyografya," kısmında "Safahat dışında kalan şiirler, yazma şiirleri, yazma tasarlardığı eserler," den bahsediliyor.

Fevziye Abdullah'ın eseri şimdiye kadar Âkif hakkında yapılan yayının en mükemmeli. Top yekün olarak Âkif'e dair bütün bir malumat, iyi bir görüş ve zevk inceliği, düzenli bir tertip ve tahlillerinde isabetli bir hüküm veriş göze çarpıyor. Bilhassa Âkif'i tarafsız olarak ele alması ve onun en önemli özelliğini teşkil eden inanç unsurunu, onun yaşamayı için tek sebep olarak göstermesi şimdiye kadar verilen hükümlerin en olgunudur.

Fevziye Abdullah Tansel-Mehmet Âkif-Hayatı ve Eserleri. Kanaat Kitabevi. 1945. 547 Sa. 250 Krş.

Köylümüzün ezeli derdi olan „Toprak „ ve „Ekin „ i son zamanda çıkarttığı Kanunla kendisine mal ederek yüzünü güldürmüş olan Cümhuriyet Hükûmetine Türk köylüsünün minneti büyüktür.

Bu ezeli derdin acısını „aşar „ zamanında daha derinden duyan köylümüz, bu acıyı zaman zaman dile getirmiştir. 26-27 sayımızda hayatını anlattığımız ümmî halk şairi Şerife Soykan'ın bu derde dokunan bir deyişini bu sayımıza koyuyoruz.

Deyişte, bu günkü rejimimizin ismile uygun düşmiyen, şimdi yabancı olduğu, bir yadrgı tabir varsa da bunu yazarının ümmîliğine ve iyi niyetine bağışlıyoruz. Aslına sadakatten ayrılmayı doğru bulmadığımız için de o kelimeyi olduğu gibi aynen bıraktık. Bu, kafiye için de bir lâzimedir.

ÖŞÜR VE HEZİR

Devlet konmuş ireçberin başına
Bereketler ihsan olsun

Tohumuna, toprağına, ekmeğine, aşına
Millet memnun Cümhuriyet Meclisinin işine
Emir verdi nazırların nazırı
Sebep etti kaldıttırdı şu öşürü, heziri

Eker biçer savururduk
Alın diye çağırırdık
Rica minnet bin naz ile gelirler
Fırsatı bulursa yarı bölerler

Ekip biçip kaldırıyor
Bucağını dolduruyor
Tiz çabuk iş bitiriyor
Selâmetçe oturuyor

Bahçelerde türlü meyva biter idi
Vaktin'air zamanında yeter idi
Mültezimler geldikleyin
Sahibine satar idi

Bahçesinde oturuyor
Meyvasını yetiriyor
Yavaş yavaş sattırıyor
Nefekasin tutturuyor

Munzur Efsanesi

Ali Rıza ÖNDER

Tunceli'ye geleli daha bir ay olmadı. Onun için her duyduğum şeyi iyice soruşturup esasını öğrenmeğe muvaffak olamadım. Per-teğin hemen üzerinde, dağın en yüksek doruklarından birinde Sü-pürgeci Baba'nın yattığı, Zeve köyünde Sultan Hıdır adında başka bir yatırın her zaman ve her yönden gelen insanlar tarafından ziyaret edildiğini işitişim, işte bu aradadır. Fakat Munzur suyunun çıktığı Munzur Dağının etekleri, bu suya ve bu dağa ismini veren babanın efsanesini canlı bir şekilde bize öğretmiş bulunuyor.

Elâzığ'dan çıkarak, Hozat üzerinden Ovacığa gidersiniz. 18 kilometre daha yol aldıktan sonra (3000) rakımlı karlı Munzur dağlarının eteklerine varırsınız. İşte orada Murat'ın bir kolu olan Munzur ırmağının gözesini bulursunuz. Ve orada kime rastlarsanız size Munzur babanın kaya üzerindeki parmak izlerini gösterir ve onun hikâyesini anlatır:

Zengin bir ağa bir gün çolugunu, çocuğunu ve Munzur adındaki çobanını köyünde bırakarak hicaz'a gider. O kâbe'de bulunduğu günlerden birisinde köyde karısı, ev halkı (horantası) ile yemek üzere güzel bir helva yapar. Ve çoban Munzur'u çağırarak ayırdığı bir kısım helvayı kabı ile birlikte eline verir. Lâfife olsun diye: "Mun-

zur, şu helvayı al; soğumadan ağana götür, yesin," der. Munzur, bütün ciddiyetle bunu alır. Ve "peki," diyerek oradan uzaklaşır. Ben diyeyim yarım saat; siz deyin bir saat.. Aradan ancak bu kadar bir zaman geçer. Munzur, elinde aynı kaba evin hatununa gelir ve "istediğinizi yerine getirdim," der.

Aradan günler geçti; ağa gelecek oldu. Nihayet, "geliyor," dediler. Bütün köylüler, haccın faziletleriyle dönen ağalarını bir kat daha hürmete lâyık görerek karşı çıktılar. Ve hepsi birden eline eteğine üşüştiler. Bunda daha evvel davranmak için âdeta yarış ediyorlar ve heyecanla karmakarışık oluyorlardı. Tam o sırada ağadan beklenmiyen bir ses yükseldi:

Ne yapıyorsunuz? Eli eteği öpülecek olan ben değilim; o hürmeti çoban Munzur'a gösteriniz. Onun elini öpünüz. Eren odur; yarım saatte kâbeye helvayı getirip tekrar köye dönen odur.

Bu sözden sonra herkesin gözleri çobanın üzerine dikildi. Ve bütün eller öpmek için ona doğru uzandı. Fakat büyük bir sırrı açılmış olan Munzur, utana sıkıla çekilmek istedi. Geri geri çekildi. Ağasına ikram etmek için getirdiği bir tas süt te elinde idi. O, böylece arka arka çekilirken tökeşti ve elindeki bir tas sütle beraber yere düştü.

Kayseri Bağları ve Bağcılığı

(Geçen sayıdan devam)

II

Ferdi FAHİR

Kadınların ve muvakkat ömürlüde olsa keyf. çatmaları bakımından onlara çok yakınlık arzeden cırcırların (ağustosböceği) devam eden sefalarına mukabil evin erkeği ile hayvanı günde vasatı olarak on kilometrelik bir yol yaparlar. Sabahın erken saatlerinden itibaren başlayan bir turna dizisi halini alan ve ikinci üzeri yine fakat bu sefer ters istikametten - tekrarlanan bu yolculuk hergün yapılan bir hayvan gezisine maa-lesef benzemez. Zira gayri muntazam yollardan kalkan bir toz bulutu ekseriya yolcuları değirmenciye döndürür. Atı yığıt olan bu afetten bir parça kurtulursa da

Munzur'un görünüşü bu görünüş oldu. Kimse, ne onun kalktığını, ne de kalkmadığını gördü. Munzur, oradan kaybolmuş, bir anda sırrolmuştu. Yalnız düştüğü yerde, kendisinden ancak iki eser kalmıştı: Birisi, düşerken elini dayadığı kayadaki parmak izleri, diğeri de düştüğü yerden süt köpüklü koca bir ırmağın fışkırışı. (Ben, süt köpüklü ırmak diyorum. Fakat bunu bize anlatanlar, suyun ilk defa süt olarak çıktığını ve bir müddet böyle aktıktan sonra su olduğunu söylediler)

O ırmağa Munzur ırmağı ve çıktığı dağlara Munzur dağları dendiği gibi, çevre yanına da Munzureli

geride kalan eşekli zavallılar bu toz deriyasında boğulmaya mahkûm durlar. Sihatini için bağlara göçen kayserililerin bu hali Tosya'ya pirince giderken evdeki bulgurdan olan adamın haline çok benzer. Ekmegini taştan çıkaracak kadar hayat savaşında başarı gösteren hemşehrilerimizi bu derde çare bulmaktan âciz zannetmek büyük bir gaflet olur. Belediye ile elbirliği yaparak bunu da halletmiye çalışacaklarına şüphem yoktur.

Bu, biraz da memleket meselelerinden olduğu ve yeri geldiği için burada temas ettim. Yoksa bu konuyu bu sütunlardan çok gazetelerin mevzuudur.

denise ne kadar yerinde olur. Zira bura halkı Munzur baba'ya o kadar bağlıdır ki yeminleri dahi onun üzerinedir. İrmağın o güzelim alabalklarını yemiyorlar. Çünkü onlar balık değil, Munzur babanın kuşlarıdır. Ovacıkları aksine inandırmağa çalışmak, dininden döndürmek kadar zor, belki de imkânsızdır.

Adını karlı bir dağa ve dağ gövdeli, süt köpüklü bir ırmağa veren Munzur babanın cana yakın ruhu, kendisini ziyarete gelenleri bir defada bırakmaz, mutlaka ikinci bir defa daha çeker getirirmiş. Şu ölümlü dünyada dilek sahibi olanlar, ne edip edip Munzur babadan bir tas soğuk su içsinler.

Kayseri bağcılığının hususiyetlerinden birisini yollarının ve yolcularının bu hali ikincisini de bağ evlerinin yapı tarzı teşkil eder. Buna bağların, fenni ve zirai usulden ziyade gelenek ve göreneği muhitin icaplarına uyarak tanzimini de ilave edebiliriz.

Sureti umumiyede üstü muhacer (1) altı tokana (2) ve bir de ahırı olan bu evler sahibinin serveti nisbetinde köşk, oda v.s. ile de teşkilatlandırılır ki bu vasat seviyenin üstünde olanların sahip bulundukları bir durumdur.

Evlerin yapıları ummiyetle andazittendir. Halk, su ihtiyacını baharın bol bol akan Erciyes'in sularıyla doldurduğu kuyulardan (sahrınçlardan) temin eder. İrtifaları bu suların çıkmasına müsait olmayan evlerin kuyuları da kışın karla doldurulur ve yazın kar suyu içilir.

Bağlarda fırın olmadığı için, halk, sacda pişirilen ve bazlama tabir edilen ekmekleri yer.

Yazın sudan mahrum oldukları fazla için bağlarda pek sebze yetiştirilemiyor. Ancak dikilen patates, domates, kabak, soğan, bostan da çok zaman harcanan emeği bile ödüyemiyor. Bir dostun dilile söylersem "kıymetlerin, çevherlerin bir göğüsten iman gibi taşmasına, isteklerin içten bir ah gibi göklere fışkırmasına ne güzel misal, olan Erciyes'in, Hisarcık köyü içinden akan bir kısım suları yazın o sıcak aylarında Gülle ve Eşek meydanı niyetlerinde (3) oturan bazı nüfuzlu, zengin valandaşların bağlarına akarsa da bu, aşağıda isimlerini sayacağım niyetler içinden yalnız bu ikisi müyesser olmakla istisna teşkil eder ve diğer bölgelerin de sululuğuna âlem

olamaz. Kuyularının küçüklüğü veya buna benzer bazı sebepler yüzünden suları kalmıyan bazı fakir bağcılar uzak mesafelerdeki niyet kuyularından su taşımak külfeti ile uğraşır, suyun ayağına giderken, zenginler onu bağlarını süvarmak için ayaklarına getirirler.

Tabiatın dağlarını kendiliğinden yeşile bezemekte kıskanç ve cimri davrandığı bu bölgeyi kayserililer, Tanrının bu cimrilğine mukabil kendisine bahşettiği didinmek gayreti ve yorulmak bilmiyen kuvveti ile yeşile çevirerek telâfi etmektedir ki Kayseriye yarımından iki saat mesafeye kadar uzaklıkta bulunan ve şehrin daha ziyade güney ve batısını çeviren alçak sırtların her tarafını kaplıyan bu bağlar, halkın, sıhhatinin yegâne panzehiri ve bir çok fakir ve fukaranın geçim sebebidir.

Zira kışın vakacağı odunundan tutunda hoşafılık kayısı ve üzüm kurusuna, pekmezine, heveğine cevzine, bademine v.s. ne varıncıya kadar birçok kışlık hazını bağ verilir.

Bugün elliden fazlası Tayyare Fabrikası tarafından istimlak edilmiş olan Gediris, Kayserinin en yakın bağlarıdır ki şehrin güneyine düşer; şehre yakınlığı bakımından bu bağlardan sonra Mahrumlar, gelirken o da şehrin batısına düşer.

(Devamı gelecek sayıda)

(1) Muhacer : Üç tarafı duvarlı ve şehre bakan yönü açık bulunan ve iki selâmlık direği ile Kayseri bağlarına has bu stil evlerin adı arapça "Hacer", den-gelse gerek.

(2) Tokana : Mutbah bulunan kiler.

(4) Niyet : Bağ semti, bölge

Sıtma Yeryüzünden Kovulabilir mi ?

İngilizceden çeviren ; M. Hicri ÖZGÜNEŞ

İnsanlara sıtmadan ve insan kanı emen sivrisineklerden kurtulmaları için bir yol göstermek istiyorum. Otuz üç yıl önce yapmış olduğum keşfim o zamandanberi Avrupa, Asya ve heriki Amerikada yüzlerce vak'a ve müteaddit mütehassısların en son keşif ve müşahedelerile teyit edilmiştir. Ben sıtmanın ne olduğunu bilirim, çünkü onu on dokuz yıl çektim.

Masallarımızda hazineler ekseriya kocaman devler veya süvariler tarafından beklenir. Fakat tropik memleketlerin masallarında hazineleri minicik periler-sivrisinekler muhafaza eder. bu küçücük bekçiler ısırırlar, öfkelendirirler, biktirirler, sıtma ve cüzam aşarlar. daha neler yaparlar neler.

İnsanlarla sivrisinekler arasındaki mücadele çok eskidir. Bazı muharirle, meselâ Roma imparatorluğunun inkirazında sıtmanın büyük bir rolü olduğunu iddia ederler. Son zamanlarda Amerikalılar Panama Kanalı, Ekvatör ve Brezilyanın şehirlerini sıtmadan temizlemek için çok muvaffak usuller tatbik etmişlerdir.

Maalesef bu usul ve tedbirlerin şehir dışı, yani köyler için tatbik kabiliyeti yoktur. Şehirlerde durgun sular, ağlar, sivrisinek sürfeleri yiyen balıklar veya yağlar vasıtasıyla sivrisinekten korunabilir. Fakat şehir dışında yağmur mevsimi esna-

sında hayvan ayağı ile açılmış olan bir oyuk bile sivrisinekler için pekâlâ bir üreme yeri olur. Hattâ sivrisinekler kakao ağaçlarının zirvelerinde ve bambu gövdelerindeki oyunlarında bile ürerler.

Buna binaen, köyleri insanlara hücum eden sivrisineklerden, delayisile sıtmadan temizlemek imkânsız gibi görülür. Fakat benim dünyaya takdim etmek cûretinde bulunduğum usullerle bu mümkün olacaktır.

Otuz beş yıl önce Batum civarında bir köyde oturuyordum. Köyün altmış yerlisinin, Salih Efendi karısı ve iki çocuğundan ibaret olan dördü müstesna, hepsi sıtma idi. Vaziyetin tahlili şunu gösterdi ki, Salih Efendi ve ailesi efradı diğer yerlilerden yalnız bir hususda farklı idiler: Evlerinin etrafına yonca ekilmişti.

Diğer bir misal: Bir yaz günü iki kısımdan ibaret bir köye gitmiştim. Köyün bir parçası bir dağın yamacında kurulmuştu ve sıtmadan muafı. Bir vadi üzerinde bulunan diğer kısımda müthiş sıtma vardı. Bir gün, köyün aşağı kısmındaki yerlilerden biri altı (acre) (1) yonca ekti. Yonca yetişip çiçeklenmeğe başlar başlamaz sanki bir sihirbaz eli değmiş gibi sıtma yok oldu.

Bu iki hâdise bana plânımı yap-

(1) Ey'ker okunur, 4.85 yarda karelik bir arazi ölçüsüdür. M. Ö.

makta bir yol gösterici oldu. Malumdur ki ki sivrisinekler bitkilerin (nebatatın) usaresile geçinirler. Erkeklerin gıdalanması böyledir. Dişiler ise kısmen bitkilerin usaresile kısmen de insan ve hayvan kanı emerek gıdalanırlar. Tetkiklerim neticesinde gördümki anofeller bakliye fasilesine mensup bitkilerin usaresile gıdalandıkları zaman bu usareler sivrisineğin mazarratını tadil etmektedir. Bakliye fasilesine mensup bitkilerin usaresile gıdalanen sivrisinekler artık sıtma aşılایamak tadırlar.

Bu husustaki tetkiklerimin burada mufassal bir izahını yapmak imkânsızdır. Yalnız şukadar söyleyeyim ki, her iki Amerikada Avrupa ve Asyada uzun müddet seyahat etmek fırsatına nail oldum her yerde yonca, fasulya, nohut ve bakliyenin diğer bitkilerinin sıtmayı yok ettiğini gördüm. Bu bitkilerde umumiyetle (coumarine) (2) denilen bir madde vardır ki, bu madde böceklere kininin insanlara yaptığı tesiri yapmaktadır.

Meşhur (Yale) fencilerinden (Dr. Herelle) "Sarı hastalıklarda muafiyet" adlı eserinde diyor ki: "Bu bölgelerde çok miktarda anofel bulunmasına rağmen Arjantin Cumhuriyetinin sıtmadan muaf oluşu, onun büyük talihidir." (Dr.d'Herelle) devam ediyor: "Sıtmadan muaf bütün bölgelerde yerlilerin (trebol de olor - kokulu yonca) dediği vahşi bir bitki yetiştirmektedir. Bu bitkinin çiçeklenmesi sıtmanın en kiritik devrine, yani yaz mevsimi başından sonbahar nihayetine kadar olan zamana rastlamaktadır. Çok kokulu olan bu çiçekler her cins böcekler, bilhassa fasilenin bütün bitkileri gibi (glucoside) (3) ve (coumarine) ihtiva eden bu bitkinin usaresile geçinen

anofeller tarafından mütemadiyen ve sık sık ziyaret edilir. Sıtmalı bölgelerde bu bitki yoktur.

Diğer bir sayfada (Dr. d'Herelle) Zelândanın muayyen adalarında ve Hollandanın şimal eyâletlerinde sıtma görmediğini anlatır ki, bu da bu mıntikalarda tesadüfi olarak ekilmekte olan bakliye fasilesindendir.

Yine, Kahirede [mühendiklik yapmakta olan (Sir william willcocks)ın bir risalesinde şu izahatı buldum : Mısırın ekili kısımları sıtmadan muafıdır. Ekili Mısır demek bütün servetile bakliye fasilesi demektir. Fakat tarlalara bakliye yerine başka mahsul ekilen yerlerde sıtma nüfusu kırıp geçirmektedir. Tıpkı bakliyenin az ekilmekte olduğu Yunanistan. Filistin veya Hindistanın (gram) denilen bir nevi nohut ekilmiyen kısımlarında olduğu gibi.

Görüyorsunuz ki üçümüz de müstakillen aynı neticeye vardık. Bu müşahedelerdeki sıtmaya karşı tedbirler "bilmiyerek, tatbik edilmiştir. Şimdi, sıtma sivrisineğini imha etmek maksadile, bakliye ekerek mücadelemizi "bilerek, yadabiliriz.

Bu, plânımın birinci kısmıdır. İkinci kısmı, insan kanı emen sivrisinekler yerine hayvan kanı emen sivrisinekleri ikame etmeyi ihtiva ediyor.

Pariste (Comtes Rendus de l'Académie des Sciences) de Fransız tabiiyecisi (J. Legendre) tarafından yazılmış fevkalâde alâkalı makaleler vardır. Onun izah etmiş

(2) Ku'ma-rin okunur. Çin fasulyasından çıkarılan şeffaf ve kokulu bir maddedir. M. Ö.

(3) Glâ-ka-sayd okunur. Tahlil edilince şeker veren nabatî bir maddedir. M.Ö.

olduğu gibi, bazı sivrisinekler vardır ki insanları ısırılmazlar. Keza sürfeleri diğer bir cins sivrisineğin sürfelerini yiyen ve bu suretle onları muayyen bir saha dahilinde yok eden sivrisinekler vardır (M. Legendre) Britanyada, (breton culex) ismini vermiş olduğu bir sivrisinek cinsi keşfetmiştir ki, buhar kuleks sivrisineklerinin yerini almakta ve aynı zamanda insanları ısırıp yalnız hayvanları ısırılmaktadır.

(M. Legendre), (breton culex) yumurtalarını, diğer bir cins sivrisinek sürülerinin insanları bezdirmiş olduğu bir mahalle nakletmiştir. Bir yıl sonra o münfikada, insanları ısırmayan (breton culex) lerden başka sivrisinek görmemiştir. M. Legendre beş yıl sonra müşahedelerine devam etmiş ve görmüştür ki, (breton culex) ler artık oranın yerlisi olmuşlar.

Bir misâl daha: Bir gün bir çiftlik sahibi (M. Legendre) kendisini müziç sivrisineklerden kurtarmasını rica etmiştir. (M. Legendre) çiftliğe (breton culex) lerini getirmiş ve bir ay içinde (breton culex) ler yerli sivrisinekleri tamamen imha ederek onların yerlerine geçmişlerdir.

Şimdi plânımız tamamlandı. Plânımızın, bakliye fasilesinine mensup bitkileri kullanmaktan ibaret olan birinci kısmı yeni bir usuldür. Fakat ikinci kısım sadece, bir böceklerle mücadele için diğer bir böceği kullanmaktan ibaret olan ve herkes tarafından bilinen bir usulün benzeridir.

Şuhalde, bakliye fasilesini ve sivrisineklerin arkadaş cinslerini yanımıza alarak sivrisineklerin diğer cinslerini ve bu suretle sıtmayı yok etme mücadelemize başlaya-

Padışahın en Küçük oğluna

Nasıl çözüyorsun acılarını,
Sana kardeş gibi gelmiyenlerin?
Dindirmiş gözlerin sancılarını,
Daha şifa nedir bilmiyenlerin

Bir seninle kardeş oldum gönülden,
Bana hayat verdin o sırtı gülden,
Kırkbirinci anıhtarla hür elden
Sundun vefasını gülmiyenlerin.

Çaresiz iyilik, çaresiz dostluk,
Gözün acılara parlayan ufuk;
Padışahın oğlu ey kutlu çocuk!
Ömür sırrı oldun ölmiyenlerin.

Masaldan gerçeğe çıkardım seni,
Dünya şehri yaptım sırtı ülkeni;
Ben de acılıym tanırısın beni
İçten kardeşiyim gülmiyenlerin.

İbrahim Zeki BURDURLU

ım. Sıtma bize sayısız hayata ve trilyonlarca liraya mal olan korkunç ve cihanşümül bir hastalıktır. Yeryüzünde sıtmayı imha etmek teşebbüsüne yardımcı elini uzatacak kimselerin bulunacağını ümit ediyorum.

OLAYLAR VE BEN

KUNDURACI ARKADAŞ!

Yazan: K. Ö.

Bilmem yalnız benim böyleyim, yoksa benim gibi düşünenler de var mı? Memleket prestijine zati onur kadar kıymet verir, memleketim ve hemşehrilerim hakkındaki metihler ve müdahaneler gururumu okşar, ve bundan hususî bir haz da duyar memleket hesabına sevinirim.

Geçen gündü. Bir toplantıda arkadaşlardan biri kendisine ayakkabı yaptırmak için baş vurduğu memleketteki kunduracılardan en ustasını benim arkadaşım (X) i bulduğunu söyledi.

Tabii çok sevindim. O kunduracı kendim olsaydım belki de yine bu kadar sevinecektim...

Arkadaşım, "Bu meziyetine rağmen eli çok ağır, cümlesini arkasından sözüne ilâve edivermesin mi?"

Tabii sevindiğim, yirindiğime değmedi ama "zarf değil mazruf," esastır kuru tesellile neşemi kaçırmamıya çalıştım...

Hakkındaki methin beni ne kadar sevindirdiğini ve kendisinin memleket hesabına övünülecek bir sanatkâr olduğunu söylemek ve dolayısıyla tebrikte bulunmak maksadile hemen ertesi gün kunduracı arkadaşın dükkanına uğradım...

Kendisini ayakkabı kalıbı üzerinde uğraşır buldum. Bir iskemleye oturup bir kaç havai sözden sonra ziyaret sebebimi anlattım ve "Seni tebrik ederim," dedim.

Kunduracı arkadaşım, yüzüme tuhaf tuhaf bakarken birşeyler düşündüğünün farkındaydım. Kendi kendime.

— Teşekkür etmek için süslü cümle söylemiye hazırlanıyor galiba diye düşündüm.

Hafızasını kurcalayan arkadaşım pek az sonra, ilham yakalıyanların sevincile "hah buldum," diye mırıldandı ve bane neyi anlattı bilir misiniz?

... Nasrettin Hoca'nın evine börek gidiyor olduğunu söyleyen adama "Öyle ise sana ne?" diye biten fıkrasını.....

Donakaldım,...

Şahsî Dâva Nedir ve Nasıl Yapılır ?

Rıza SEMBOL

Suçtan zarar gören kimselerin, önce C. Savcısının karışmasına lüzum olmaksızın suçluyu cezaya çaptırmak ve kendi şahsî haklarını temin etmek için doğrudan doğruya müracaat etmesidir.

Bu yol ile takip edilen davada, hukukî kamu davasında C. Savcısı nasıl dinlenirse şahsî davada da dâvacı getirtilerek öylece dinlenir. Hukukî kamu dâvasında C. Savcısına tebliği lâzım gelen her karar, şahsî davada da şahsî dâvacıya tebliğ olunur. Savcının müracaat edebileceği kanun yollarına şahsî dâvada, dâvacı da müracaat edebilir. Şahsî dâva ikamesine bağlı suçlarda dâvacının temyizi üzerine hüküm leh ve aleyhe bozulabilir.

Suçtan zarar gören kimsenin şahsî dâva açmak suretile suç doğrudan doğruya takip edebileceği haller:

1 — Ceza kanununun 191 inci maddesinin son fıkrasında yazılı tehdit,

2 — Ceza kanununun 193 üncü maddesinin birinci fıkrasında yazılı haneye taarruz,

3 — Ceza kanununun 195 ve 197 inci maddelerinde yazılı gayrinısrarını ifşa,

4 — Ceza kanununun 456 inci maddesinin son (dördüncü) fıkrasında ve 459 uncu maddesinin bir numarasında yazılı etkem (müessir) fiiller,

5 — Ceza kanununun 480 ve

482 inci maddelerinde yazılı hakaret ve söğme,

(Bu suçlar ceza kanununun 164 ve 166 inci maddelerinde yazılı durumda olursa usulü dairesinde C. Savcıları tarafından takip olunur).

6 — Ceza kanununun 516 inci maddesinin birinci fıkrasında ve 518 inci maddesinde yazılı zarar verme ve tahrip,

7 — Ticaret kanununun 64 ve 65 inci maddelerinde yazılı gayri kanunî rekabet,

8 — Hususî nizamlar ve kanunlarda yazılı edebî ve sinai mülkiyetlere ve güzel san'atlar mülkiyetine müteallik suçlardır.

Ecnebi devletlerden birinin reisi aleyhine bir cürüm işlendiği takdirde takibat, suçtan zarar görenlerin şikâyetnamesine bağlı işlerde ecnebi hükümet tarafından müracaat vuku bulmadıkça takibat yapılamaz.

Şahsî dâva suçtan zarar gören kimse tarafından açılır. Eğer onun kanunî mümessili varsa dâvayı açmak ona düşer. Mağdur bir cemiyet veya şirket olup da hukuk işlerinde bu sıfatla dâva açmak ehliyetini haiz ise dâva yetkisi bu cemiyet veya şirketi temsil edenler tarafından kullanılır.

Suçtan zarar gören birden ziyade ise her biri şahsî dâva açmak hakkını ayrı ayrı kullanabilir. Bunlardan biri dâvayı açmış ise öte-

kiler de dâvaya girebilirler; fakat girdikleri zamana kadar geçmiş muameleler tekrar edilmez.

Şahsî dâva, suç işlenmiş olanlarla malen sorumlu olanlar aleyhine açılabilir.

Şahsî dâvacılara yemin verilemez ve bunlar şahit olarak dinlenemez.

Şahsî dâvacı duruşmada yalnız olarak ve isterse avukat ve dava vekilile birlikte hazır bulunabileceği gibi tarafından bir avukat ve dava vekili de gönderebilir. Şahsî dâvacı kendisini bir avukatla temsil ettirse bile mahkeme bizzat hazır bulunmasını emiredebilir. Şahsî dâvacı, mahkemenin müsaadesile dâva dosyasını bizzat tetkik edebilir. Varsa avukatları ve dâva vekilleri vasıtasile de tetkik ettirebilir.

Şahsî dâvacıya karşı zanlı, duruşmanın bittiği bildirilinceye kadar karşılıklı dâva açabilir. Zanlının açacağı bu dâvanın, şahsî dâvacının açtığı dâvanın aynı olması lâzım gelir gibi bir mâna anlaşılmamalıdır. Hakaret davası açan bir dâvacıya karşı zanlı darp dâvası açabilir.

C. Savcısı şahsî dâva üzerine açılan dâvaya iştirak etmeğe mecbur değildir. İsterse kamu faydası adına bu dâvayı açabilir. Kanun bu hususta C. savcılarına takdir hakkı vermiştir. Savcı, hüküm katilinceye kadar bir beyan ile takibata başlayabilir. Şikâyeteye bağlı haller de dâvacının dilekçesinin Savcı tarafından mücerret havale edilmesi dâvaya iştirak sayılmaz. Savcı kanun yollarından birine müracaat ederse takibata başlamış ayılır. Savcı takibata başlarsa şahsî dâvacı (müdahil) sıfatını iktisap eder.

Şahsî dâva : Bu hususta bir zabıt varakası tutulmak üzere zabıt kâtibine yapılacak bir beyan ile veya suçun mahiyetine göre sulh yargıcına yahut sorgu yargıcına verilecek bir dilekçe ile açılır. Bu gibi işlerde savcılığın hazırlık tahkikatı ifa ve iddianame tanzim etmesine lüzum olmaksızın doğrudan doğruya sulh ve sorgu yargıcıları tarafından kanun hükümleri dairesinde muamele icrası icap eder. Bu beyan ve istidada isnat edilen suçun neden ibaret olduğu, kanunî unsurları ve tatbiki icap eden kanun maddesi ve sabit sebepleri gösterilmek lâzımdır. Zanlının talebi halinde şahsî dâvacı hazine ve ait masraflar için teminat vermeğe mecburdur.

istidaya iki suret bağlanır. Sorgu veya sulh yargıcı suretlerden birini zanlıya ve malenmesul varsa ona ve savcıya gönderir ve bir diyecekleri varsa bildirmeleri için müddet tayin eder. Savcı için mehil mevzuubahis olamaz.

Zanlı ve eğer varsa malenmesul olan kimse mülâhazalarını bildirdikten veya bildirmeleri için tayin edilen müddet geçtikten sonra sorgu yargıcı savcının açacağı hukukî kamu dâvalarında geçer usule göre ya duruşmanın açılmasına ve yahut şahsî dâvanın reddine karar verir. Bundan sonra takip edilecek usul muameleleri hukukî kamu davasının akımına uyan hükümlere göre yapılır.

Şahsî dâvacı, davasından ya sarıh veya zimnî bir surette vaz geçebilir. (Müdahilin) vazgeçmesi açık olarak feragata bağlıdır. Vaz geçilen dâva bir daha açılmaz. Şahsî dâvacı belirli günlerde gelmezse davasından vaz geçmiş sayılır.

Gülâbi (Gülebi) Köyü

Fikret SEZGİN

Gülâbi, Pazarören bucağının 1 km. doğu-kuzeyinde bulunan Kale dağının etek kısımlarında kurulmuş bir köydür. İlçesi Pınarbaşı'na uzaklığı 24 km. Kayseriye uzaklığı 83 km. dir.

Selvi ve söğüt ağaçlarına bürünmüş, kuş civıltıları ile dolu yemyeşil dereyi çıktıktan sonra, bahçelerle süslenmiş, oldukça geniş ve temiz sokaklı Gülâbi köyüne girdim. Köye girer girmez ilk tanışmam Muhtarla oldu. Köyün yeri, durumu, tarihçesi ekonomik hayatı, tarım durumu, eğitim hayatı ve köyde halk şairlerinin bulunup, bulunmadığı hakkında bir fikir edinmeye geldiğimi anlatınca muhtar:

— Hepsi güzel. Elimizden geldiği kadar size yararlı olmaya çalışırız. Dedi. Biraz düşündükten sonra:

— Halk şairlerine gelince, köyümüzde boşboğazlık edenler çok amma, öyle kıymetli ve yazmaya değer söz söyleyenleri arama.

Muhtarın bahçesinde biraz dindikten sonra beraberce köyün en ihtiyar Ahmet ağanın yanına gittik.

Ahmet ağa, evinin yol seviyesi ile bir olan damında, hasırlar üzerine serilmiş buğdayı bekliyor. aynı zamanda önündeki büyücek bir ır. Davacı, hükmün verilmesine kadar davadan vazgeçebilir. Hakaret ve sövmeye takibi şikâyetle bağlı fiili etkenlerde davacı hüküm kat'ilesineye kadar davadan vazgeçebilir.

tas içinde bulunan su ile eski çarısını yamamaya çalışıyordu 78 yaşında olduğunu söylüyen ak sakallı, ak saçlı ihtiyar, biraz önce çift sürmekten gelmiş. Belliki yorun... Muhtar, geliş sebebimizi Ahmet ağaya anlatınca; ihtiyarlıktan büzülmüş olan gözlerini bir iki saniye kapayarak düşündü ve gördüğü, işittiği şekilde köyün tarihini ve durumunu anlatmaya başladı:

Gülâbi, bundan 290-300 sene önce Gülâbi oğullarından Gülâbi Ağa tarafından kurulmuş. Köy daha önce iki km. kadar uzakta Koççağız dağı eteğinde Koççağız ismi ile bulunmakta imiş. Koççağızın ileri gelen zenginlerinden Gülâbi Ağa, o sene kışın çok olmasından ve ürünün iyi alınmamasından ailesi ile birlikte Seyhan ovasına göç etmiş. Seyhandan bir kavga yüzünden ayrılan Gülâbi Ağa, develeri ve sürülerile bugün Pınarbaşının Sarız bucağı sınırları içinde bulunan Tatarillez mahalline yerleşmiş. Burada da hırsızlar tarafından oğlu öldürülen, deve sürüleri çalınan Gülâbi:

— Her taş kendi yerinde ağırdır. diyerek bugünkü Gülâbi köyünün bulunduğu yere gelmiş ve evinin temelini atmış Gülâbi, burada üç sene yalnız oturmuş. Üç seneden

Şahsi davacı ile (müdahil) C. Savcısile zanlı gibi ceza muhakemeleri usulü kanununun üçüncü kitabında yazılı olan kanun yollarına baş vurmak hakkını haizdirler.

sonra, Koççağız köyünde bulunan komşuları birer, ikişer Gülâbinin etrafına toplanarak köyü bu hale getirmişlerdir. Köyün bir kısım ahalisi de 1293(1877) de Artvin'den gelen göçmenlerdir.

Gülâbi, Kötüören kısmıyla birlikte 40 haneli ve 260-270 nüfuslu bir köydür. Köyün sınırları: Doğuda 2. km., Güneyde 1 km. Kuzeyde 3-4 km. kadardır.

Köyde ziraat durumu oldukça iyiymiş. Ürün bire 5-8 kadar alınmış. Baharda: Zeron buğdayı, yazlık buğday, arpa ve mahlut.

Sonbaharda: Kısmen zeron buğday, germir buğdayı, ve çavdar ekilirmiş. Senelik mahsal ortalama olarak:

Buğday	6600.	Şinik
Arpa	2000.	"
Çavdar	3500.	"
Mahlut	4500.	" kadar çıkarmış.

Köyde pulluk yoktur, tarlalar karasabanla sürülmektedir. 10-12 kadar meyve bahçesi. Bu bahçelerde bulunan kayısı, erik, armut ve elma ağaçları bol meyve vermektedir. Köyde bahçe kenarlarında ve köyün etrafında 550-600 kadar selvi selvi ve söğüt vardır. Etrafta 5-6 tane bostan tabir edi-

len sebze bahçeleri vardır ki, mısır, fasulye, domates, lahanaya yetiştirilmektedir.

Köyde arıcılık ileri bir şekilde değilse de, bir çok evlerin arıları vardır. Bünelek tepesi ve Kırıl dağında otlatılan 300-350 kadar koyun ve keçi, 100-110 kadar inek, 69-70 öküz kacabaş hayvan. Servetini teşkil etmektedir.

Köyün havası oldukça sağlamdır. Kış, Aralık koçkatımı karı ile başlar, Nisanın sonuna kadar devam eder. Kar ortalama olarak 600-100 cm. arasında yağarmış. Baharlar kısa ve bol çiçekli geçer. Yazlar oldukça sıcak olmuştur.

5-6 kişi hariç 10-40 yaş arasında herkes okuma yazma biliyor: Köyde ilkokul yoktur. İlk okula devam eden 45 kadar öğrenci Pazarören bucağı ilkokulunda okumaktalar. Pazarören Köy Enstitüsünde 8 öğrencisi varmış. 4 tane de geçen yıl mezun olmuş. Şimdi bunlar etraf köylerde öğretmenmişler.

Köyün yalnız bir demircisi vardır, diğerleri çiftçidir. İki bez dokuyan el tezgâhı vardır. Bunun dokuduğu bezler hemen hemen köyün ihtiyacını karşılayarak durumdadır. Köyün bir çok evlerinde kilim dokunmaktadır.

TÜRK GELİYOR

Şaha kalkmış atlarla ufuktan sıra sıra,
Kılıç, mızrak sesleri göklere yükseliyor.
Dört tarafta savaşmış düşmanı kıra kıra
İşte savaş tanrısı kahraman TÜRK geliyor,

Gene kılıç kuşanmış ulu Fatih, Cengizler
Gene kanlı kılıçlar yıldırımlar deliyor.
Bırakarak tarihe silinmez şanlı izler
İşte savaş tanrısı kahraman TÜRK geliyor,

Başlar eğmiş yıldızlar, yollar aşmış dağ dere,
Engelleri kum gibi rüzgârlarla eliyor.
Diz çöktürmüş cihanı göksünü gere gere,
İşte savaş tanrısı kahraman TÜRK geliyor.

Fikret KAVAFOĞLU

Küçük istasyon

Orhan BENER

Kamyon, Belvar köyünü geçiyor. Ön sırada oldukça hâli vakti yerinde bir aile oturuyor. Ailenin reisi mevkiinde pos bıyıklı şişmanca sempatik bir adam... 35-40 yaşlarında görünüyor. Beni daha ziyade onun yanında oturan 16-17 yaşlarında bir genç meşgul ediyor. Elinde sinirli hareketlerle oynadığı kasketinden lise talebesi olduğu belli bu gençte bir gayri tabiiyet var ama ne olduğunu anlayamadım. Vakıa iyice çukura kaçan gözlerinden, iskelet gibi zayıf ellerinden, kıvılcımlı bakışlarından hasta olduğu görünüyor. Fakat gene de hareketlerinde tabii bir hastadan başka bir şey var.

Bu sırada liseli genç, babası zannettiğim zata zordu:

"Dayı bu yokuşun adı ne?" sesi pek peltak çıkıyordu. Bir sarhoş sesine benziyordu. Pos bıyıklı:

"Belvar yokuşu" diye cevap verdi. Talebe cebinden bir dolma kalem ve bir defter çıkararak yazmağa çalıştı. Kalem eline yakışmıyor, daha doğrusu kalemi tutamıyordu. Gayri ihtiyari eğilip deftere bakıyorum. Eğri büğrü, okadar acaip bir yazıki...

Hafifçe başım ağrıyor. Garip bir uyusukluk içindeyim. Yanımda oturan bir köylü kadın, hastanın annesine doğru eğilerek sordu:

"Allah şifa versin nesi var delikanlının?"

"Sinir zafiyeti, asabiyet.. Irkil-

dim Demek böyle imiş ha.. Asabiyet son zamanlarda deliliğe verilen yeni bir isimde zira.

Muhavereyi işiten hasta şiddetle başını çevirdi. Bu şimşekli bakışlarda aradığımdan eksik veya fazla bir ifade buluyorum. Bir lâhza sonra gözünü Annesine çeviriyor.

Fakat artık bakışlarının ifadesi büsbütün değişmiştir. Annesi bize doğru:

— Oğlum roman muharriri olacak, eserlerinde bizden de bahsedecek; sonra oğluna doğru dönerek:

— Değil mi evlâdım diyor.

Hayran hayran annesine bakan delikanlının yüzünden bir an için bir gülümseme dalgası geçti. Gene o boğuk ve yayvan sesiyle:

— Tabii değil mi anne dedi. Ansızın sesi kısıldı. Elini ağzına götürdü (Kısık bir sesle ve cehennemî bir ihtilâçla) "Ko-nu şa-mı-yorum," diye hıçkırdı. Eliyle dilini ağzına sokmağa çalışıyordu. Yanındaki arkadaşına döndüm. Bakışlarımdaki sorgulu edayı farkedince güldü. Kulagına eğilerek:

— Tuu, dedi. Yahu hâlâ anlıyamadın mı? Deli be deli. Ne iki saatır gözünü üzerine çevirmiş bakıp duruyorsun. Arkadaşıma o anda hastanın yüzünde beliren istirap çizgilerini işaret ettim... Baktı ve güldü...

Kamyon biraz sonra küçük istasyona geldi. İndik. Hava çok kapalı

idi. Yağmur hafifçe çiseliyordu. Arkadaşla beraber istasyon memuruna tren vaktini sorduk. Daha 4,5 saat olduğunu öğrenince canımız sıkıldı.

Başım hafifçe ağrıyor.

İçeriye giriyoruz. Ve bir sıraya oturuyoruz. O anda kamyondaki hastayı düşünüyorum. Hafif hafif çiseliyen yağmur altında üçüncü mevki bekleme yerindeki tahta sıradan başka oturacak yeri olmayan şu ufak istasyon binasında herkesin mütecessis nazarları altında bir sinir hastası 4,5 saat nasıl bekliyecek. Zemin çamur içersinde... Canım çok sıkılıyor. Dönüyor, dolaşıyor saatıma bakıyorum. Daha on dakika bile geçmemiş..

Einstein izafiyet nazariyesini muhakkak ki böyle bir günde ortaya koymuştur.

Sis, bulut ve sıkıntı her yanıma kaplamış, kendimi, istasyondaki sırada oturan ve gözlerini; bu asabi harap edici zaman manometresi gibi git gide tazyiki artan bir sabitlikle kendini seyredenlere, saplıyan hasta ile karşılaştırıyorum. Bu muhakkak ki benim sinirlerim onunkinden daha bozuk. Yeniden saata bakıyorum.. Daha üç saat var. Damarlarında kan yokmuş gibi nefes alamıyor boğuluyorum. Vücudu kaskatı kesilmiş sanki hayatım bir lem'a gibi delinin göz bebeklerinde yanıyor.

Gözlerimi başka tarafa çeviremiyorum...

Birden silkindim. Başımı kaldırdım. Deli karşımdaki sırada yoktu. Arkadaşım gülümsüyerek yanıma geldi.

— Azıcık uyudun. dedi

Fakat biraz kestirmişim. Fakat hâlâ başımın ağrısı geçmemiş, şa-

kaklarım zonkluyor..

— Bir yüzümü yıkasam açılım her halde. Otomobil tuttu anlaşılan. Beraberce çeşmeye doğru yürüyoruz: Deli istasyonun duvarına yaslanmış duruyor. Elleri ayakları mütemadiyen oynuyor. Yeniden onun cazibesine kapılıyorum. Yağmurda sinsi sinsi yağmakta berdevam Yüzümü yıkadım. Bir parça ferahladım galiba. Arkadaşıma bakıyorum ne kadar neşeli acaba bir gün evvel ben de böyle miydim? Buna sebep muhakkak ki o delidir diye düşünüyorum. Kim bilir?..

Saat hâlâ yürümüyor. Hat boyunca geziniyoruz. ıslanmışız. Ben hep o hastayı düşünüyorum.

Sık yapraklı epiyce bir ağacın altına oturduk. Şuradan buradan konuşmağa çalışıyoruz. Bu sırada "o" pos bıyıklının koluna yaslanarak bizim tarafımıza geliyor. Arkam dönük olduğu halde ayak seslerinden ve boğuk konuşuşundan tanıdım.

Birden ayağa kalktım. Arkadaşım şaşırıldı. İşaret ettim:

— Kalkta ileriye doğru gidelim."

— Sana ne oluyor allahaşıkına?"

Yüzüme tufaf tuhaf bakıyor. "hasta mısın yoksa?"

— Belkide" yürüyoruz.

— Bu kör olması tren neden gelmedi hâlâ"

— Bu gün her iki tarafa da tren varmış bizimki bir saata kadar geliyor."

— Nee. Bir saat mı? ya öbürü?"

— İki saat sonra diyorlar. "Birden gene aklıma o geliyor. Acaba hangi tarafa doğru gidecekti. "Biletleri aldın mı, diye soruyorum. Güçlük çıkarmadılarya,"

" Talebe kartındaki pulun birisi kopuk diye mırın kırım etti ama sustu sonra. Yağmur hâlâ kesilmedi. İstasyona dönüyoruz. Deli, gene sıraya oturmuş elinde ciltli bir kitap okumağa çalışıyor. Fakat elleri o kadar cansız kımıldıyor ki kitabı tutamıyor. Şakaklarındaki damarlar mörmor olmuş ansızın başını kaldırdı. Gözlerine baktı; epey zamandır kurtulmuşum. Tekrar onun bütün benliğimi kavradığını fark ediyorum. Aramızda gözle görülmeyen bir kan damarı bütün varlığını ona götürüyor sanki... Bir çan sesi herkesi yerinden sıçrattı. "Çok şükür yarabbi," diye inledim. Bizim tren geliyor. Deli şiddetle ayağa kalktı... Elindeki kırmızı ciltli kitabı sıraya bırakıyor. İsmi göz ucu ile okuyorum. (Çocuk Patolajisinde terbiye hataları Bab: Çocuk intiharları.) Pos dayı hastanın koluna girdi. Dışarı çıkıyorlar arkadaşım sesleniyor. " — Hadi canım kossana yer bulamıyacağız sonra.," Koyu bir melankoli içinde şursuz bir halde onu takip ediyorum. Acı ve uzun bir düdük sesinden sonra katar küçük istasyonun önünde duruyor. Lokomotif, bu devazmanı heyûlaya bakıyorum. Yolcular itişe kakışa iniyorlar. Ben de arkadaşım ile bir kompartimana yerleşiyorum. Bir an için rahatlamış gibiyim. Zira deli öbür treni beklemek için istasyonda kalıyor. Biraz sonra çalacak olan kampana mukadderatımızı tam tersine birer yoldan ayırarak.. " çok şükür çok şükür.. " Pencereden bakarken, tekrar nazarlarımız karşılaştı Sanki, "Seni bırakmıyacağım" der gibi. İlla beni süzüyor. O anda aklıma okuduğu kitabın açık duran kısmı geldi. Tekrar ona ba-

kıyorum. Artık kanaatım değişti. Hayır diyorum o bir deli değil. Yüzünde meşum bir kararın ifadesini okuyorum. O bir saat daha bekliyemez. Pos bıyıklı belki de bir hissi kablelvukuun tesiri altında onu uzaklaştırmaya çalışıyor. O inat ediyor.

Birden kampananın çaldığını işitiyorum. Ona bakıyorum yüzünden şiddetli bir ismizaz gelip geçiyor. Bakışları gitgide korkunçlaşıyor. Gözleri sanki ziyade çukura kaçıyor. İçimde anlaşılmaz bir endişe...

Lokomotif sanki yüreğimi vücuduma tesbit eden bağları koparır gibi derin derin haykırınca. O, hızla pos bıyıklının elinden kurtuluyor.

Bu sırada tren hafifçe hareket etmişti. İçimde bir şeyin titrediğini hissediyorum. Gözümü kapıyorum. Fakat anlaşılmaz bir şey beni dürtüyor. Gözümü açtım. O, son süratle İstasyon binasına doğru yürümek isterken ayağı çamurdan kayganlaşan çimento üzerinde kayıyor, ve böyle boyunca yuvarlanıyor...

Tren dönemeci dönüpte istasyon gözlerimizden kaybolurken O'nun ayağa kalkmış çamuralara bulanmış elbisesi içinde bir istirap heykeli gibi korkunç bakışlarla tekerlekleri takip ettiğini fark ediyorum. Düşüncelerim koyu bir bataklığa saplanmak üzere iken bir ses beni daldığımı melankolide uyardı:

— Biletler kontrol...

Biraz sonra o sisli vadiden kurtulmuş neşemiz yerine gelmişti. Artık ben de herkes gibi o zavallı hasta ile alay etmek kudretini kendimde buluyordum.

Saatime baktım. O'nun beklediği tren küçük istasyondan hareket etmiş olmalıydı.

S O N

Sivastan Erciyes'e

Şimdi hasretini duyduğum derinden,
İlhamımı aldım o cevherinden.
Ezelden mi geçti bahtı serinden
Acaba büyüklük senin Erciyes?..

Karlı başın senin göklere değer,
Bütün dağlar sana başını eğer.
Varlığın bin akçe emin ol değer
Kıymetin bilmezler ulu Erciyes...

Yeşil yamaçlardan sular çağlardı,
Rüzgâr serin eser, bülbül ağlardı;
Bize kucak açan zümrü bağlardı,
Güllerin kokardı yüce Erciyes!..

Gün geçtikçe sana duyduğum hasreti,
Ah ruhumı çöktü gurbet kasveti;
Duyuyorum sanki zalim mihneti,
Ağlarım içimden şirin Erciyes!..

Yâd ettim Sivasta güzel ismini,
Hâk ettim mermere karlı cismini,
Baba Seyraniden aldım dersimi,
El uzat geleyim aman Erciyes!..

Muammer TEKKAYA

Türk Askeri'ne

Tarih boylarınca çarpışıp gelen,
Nice kala'larla göğüsler delen
Atlarının taşı havada yelen,
Kahraman ordunun arslan eri'sin.

Kimse kurtulamaz senin önünden,
Kâm alır imanın zafer gününden;
Asla korkun yoktur düşman yönünden,
Yılmayan ordunun arslan eri'sin.

Girince kulağa gürleyen sesin,
Aklını başından alır herkesin,
Duysun banu düşman ne derse desin,
Can alan ordunun arslan eri'sin.

Bir kuvvet önünde eğilmez başın,
Daima düşmana çatıktır kaşın,
Tak ne diyor sana şehit kardeşin;
Korkmayan ordunun arslan eri'siu

Aldın öğüdünü sen İsmet'inden,
Çok şeyler beklenir her niyetinden,
Hiç şüphe edilmez emniyetinden,
Şahlanan ordunun arslan eri'sin.

Lebip KOCAOĞLU

Halkevleri Dergileri

Halkevlerinin adı	Derginin Adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	»
Amasya	Yeşilirmak	»
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altınyaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	»
Bursa	Uludağ	Üç aylık
Burdur	Ülker	Aylık
Artvin	Çoruh	İki aylık
Denizli	İnanç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	»
Elazığ	Altan	»
İstanbul - Emi önü	Yeni Türk	»
»	Halk Bilgisi Haberi	İki aylık
İstanbul Halkevleri	İstanbul	15 günlük
Kayseri	Erciyes	Aylık
Eskişehir	Halkevi	»
Giresun	Aksu	»
İsparta	Ün	15 günlük
İzmir	Fikirler	Aylık
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	»
Manisa	Gediz	»
Mersin	İçel	»
Merzifon	Taşan	»
Milâs	Yeni Milâs	»
Muğla	Muğla	»
Niğde	Akpınar	»
Niksar	Ülker	»
Trabzon	İnan	»
Samsun	19 Mayıs	»
Sinop	Dıranaz	»
Sivas	Yaylâ	»
Yozgat	Bozok	15 günlük
Zonguldak	Karaelmas	Üç aylık

Fiati 20 Kr.